

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.“

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhuiststraat.

Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populair kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Is Java overbevolkt. — Atjeh en nog eens Atjeh. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indische Berichten. — Van Vreemde Koloniën. — Inhoud van Tijdschriften. — Passagierslijst. — Feuilleton.

Mededeelingen.

Van de Afdeling 's Gravenhage.

Op Zaterdag 19 Januari ten 8 ure n.m., in Dilligentia, voordracht door den Heer ALB. C. KRUYT over: **Begrippen over recht bij de Toradja's van Midden-Celebes**

Daarna **Lichtbeelden** van POSSO.

Leden van „Oost en West“ hebben, op vertoon van hun lidmaatschapskaart, vrijen toegang; entree voor huisgenooten van leden f 0.50, voor niet-leden f 1.

Plaatsbespreking op 18 en 19 Januari van 10—3 uur in het Gebouw Dilligentia.

Is Java overbevolkt?

Bij vergelijking van de oppervlakte en de bevolking van Java en M. met die van Nederland, welke tot de conclusie leidt, dat Java nog belangrijk dichter bevolkt dan Nederland en dus overbevolkt is, worden wel eens feiten en omstandigheden over het hoofd gezien, welke op die gevolgtrekking van invloed moeten zijn.

In de eerste plaats is het niet geheel juist, dat de oppervlakte van 2400 □ G.M. viermaal zoo groot is als die van Nederland, 600 □ G.M., (ronde cijfers). Die cijfers geven n.l. aan, den vierkanten inhoud der projectie van Java en Nederland en niet die der werkelijke, op allerlei wijzen gebogen en gebroken oppervlakte.

De kaart van Java is de voorstelling der projectie van dat eiland en daarin zal eene voorstelling der projectie van Nederland viermaal passen, doch waren de kaarten voorstellingen van de werkelijke oppervlakte, in een plat vlak, dan zou het beeld van Nederland iets meer dan viermaal op dat van Java kunnen worden uitgezet omdat Java een der bergachtigste, Nederland daarentegen een der vlakste landen der aarde is.

Het verschil is niet zoo groot als men, reizende door het zeer geaccidenteerde, met

bergen en vulkanen als bezaaide Java zou denken, omdat de hellingen altijd minder steil zijn, dan zij zich in de verte voordoen en een helling van b.v. 1 op 4 al vrij steil is, maar de bewoonbare en bebouwbare oppervlakte van Java verschilt dan toch, percentsgewijze, meer met den vierkanten inhoud der projectie van dat eiland, dan de oppervlakte van Nederland met de projectie van dat land.

Stel dat bedoeld verschil voor Java 1 pct. bedroeg, dan zou de werkelijke oppervlakte van dat eiland 24 □ G.M. of ongeveer 120.000 H.A. grooter zijn dan die der projectie, terwijl het verschil voor Nederland zeer gering zou zijn, misschien slechts enkele H.A. zou bedragen.

Als men een helling van 1 op 5 met koffie, beplant met een plantwijdte van 2 M. in de rij, dan zouden op een afstand van 204 M., langs de helling, 102 boompjes geplant kunnen worden en op de projectie van die helling welke ongeveer 2 pct. korter is, slechts 100 boompjes.

Nam men de plantwijdte zoodanig dat de projectie er van, 2 M. lang was, dan zouden op de helling niet meer boompjes geplant kunnen worden dan op de projectie, dus 100, maar deze zouden dan ijler komen te staan dan op de projectie, omdat op een hellend terrein meer grond aan de lucht is blootgesteld of kan worden blootgelegd, dan op de projectie van dat terrein. De productie zal dus grooter of beter moeten worden of (en) de grond wordt iets minder uitgeput, hetgeen bij de opbrengst van een volgenden aanplant zou blijken. Misschien zou dat niet blijken omdat het verschil zoo gering is, maar het bestaat dan toch en moet op de productie van geheel Java van invloed zijn.

Waar terrasseering noodig is, vervalt dat voordelig verschil en verandert, vooral op eenigszins steile hellingen, in een nadeelig, doch over het algemeen zijn de hellingen op Java weinig steil en daarbij dient men in aanmerking te nemen dat hellende te reinen voor de rijstcultuur op natte velden het meest geschikt zijn, omdat op zulke terreinen de bevoeiing en drooglegging gemakkelijk is.

Ook mag niet over het hoofd worden gezien dat de kostbaarste koloniale producten, koffie, thee en kina alleen in het gebergte op vrij groote hoogten groeien. Zonder bergen en vulkanen zou de cultuur daarvan onmogelijk zijn, terwijl dan tevens de regenval belangrijk minder en de rijstcultuur op sawabs minder loonend zou worden, zoowel wegens watergebrek, als omdat dan zou worden gemist, de vruchtbaar makende door het regen- en rivierwater van het gebergte meegevoerde slib.

Al maakt dus het verschil tusschen vierkanten inhoud van oppervlakte en projectie niet veel uit en al heeft dat verschil slechts een geringen invloed op de hoeveelheid der productie, in het algemeen is de verticale vorm van Java, het groot aantal bergen en vulkanen, hellingen en hoogvlakten op dat eiland, van grooten invloed op de waarde en kwaliteit der bodemproductie.

Van veel meer belang echter voor de beantwoording van de vraag, in hoeverre van overbevolking op Java gesproken kan worden, is het feit, dat 30 miljoen Javanen thans leven van de opbrengst van nog geen derde gedeelte van Java's bodem.

Blijkens het Kol. Versl. van 1905 zijn ruim 4½ miljoen bouws of ongeveer 3½ miljoen H.A. van den bodem van Java en Madoera, bouwgrond, bosschen enz. De oppervlakte van die eilanden, behalve de Vorstenlanden en de particuliere landerijen, is ongeveer 41 miljoen H.A., zoodat slechts ongeveer 29 pct. van die oppervlakte nuttig begroeid is. Vermeerderen wij dat percentage met 10 pct. daarvan voor het productief gedeelte van de erfpachtsperceelen en andere mogelijke verwaarloozingen, dan blijven wij toch nog altijd beneden 33½ pct. of een derde gedeelte van de geheele oppervlakte van het gouvernementsland zonder de eilanden. Die eilanden, vooral de grootere, zoals Prinsen-eiland en Noesa Kembangan liggen nog grootendeels woest en in de Vorstenlanden en op de particuliere landerijen zal de verhouding van productieve tot improductieve gronden wel niet gunstiger zijn dan in de gouvernementslanden.

Het viermaal kleinere Nederland heeft ongeveer 2½ miljoen H.A. bouwgrond, weiden enz. of 73 pct. van de totale oppervlakte, metende 3½ miljoen H.A.

De opbrengst van minder dan een derde gedeelte van Java's bodem is dus voldoende voor 30 miljoen Javanen om zich te voeden en zich snel te vermenigvuldigen, zonder dat er ooit sprake is van algemeen hongersnood, doch alleen nu en dan van schaarschte van voedingsmiddelen in sommige gedeelten van het eiland, ten gevolge van misgewas, overstrooming of andere buitengewone omstandigheden.

Vreemdelingen als Clive Day, Alleyne Ireland en de Australische senator Stamford Smith spreken van de «prosperity» van den Javaanschen boer en al weten wij, dat men dat woord niet in Westerschen zin moet opvatten en dat de Javaan het over het algemeen niet breed heeft, het blijft dan toch een hoogst merkwaardig feit, dat 30 miljoen Javanen, grootendeels levende van den landbouw en nagenoeg zonder andere industrie, dan die welke de verwerking van eigen landbouwproducten beoogt, kunnen bestaan van nog geen ⅓ gedeelte van den bodem. Daarvan moet dan nog worden betaald het leeuwendeel van de Indische begroting, terwijl de Indische pensioenen en de winsten van Javaansche cultuur- en andere ondernemingen en maatschappijen, niet op Java, maar grootendeels in Europa worden verteerd.

Hoe is dat feit te verklaren?

De gewone Javaan, desaman of koelie heeft, vooral in de binnenlanden, heel weinig nodig voor zijn levensonderhoud, leeft b.v. van f 8 's maands beter dan een werkmans in Holland van f 8 's weeks.

De Javaan heeft voor verwarming en schoeisels niets, voor kleeding, voeding en woning veel

minder uit te geven dan de Hollander in zijn eigen land. Bovendien zijn de dagelijksche levensbehoeften op Java goedkoper dan in Holland waar het land gedeeltelijk ontwoerd aan de baren, zeer duur is en voor een derde gedeelte alleen dient om ons vee te voeden waarvan wij het zeer dure vleesch nog altijd als een noodzakelijk bestanddeel van onze voeding beschouwen. Schatten kosten het onderhoud van onze zee- en rivierdijken en het droog houden van onze polders, hetgeen de prijzen der producten opdrijft en het leven van den Hollander zoo duur maakt. De 5½ miljoen Nederlanders hebben daarbij jaarlijks ongeveer evenveel voor de staatsuitgaven op te brengen, als 35 à 40 miljoen inlanders, een verhouding per hoofd als van 7:1.

Oogsten doet men hier na zorgvuldige bemesting meestal slechts eenmaal per jaar, terwijl op Java ongeveer de helft van den bebouwd grond, in den regel zonder bemesting, twee oogsten per jaar oplevert. Van November tot Maart groeit er in Holland zoo goed als niets, maar worden ischatten «verstookt», terwijl op Java de natuur nooit rust en snel produceert. Men denke maar eens aan pisang- en papajaboemen en aan djagoeng.

Een Hollander vindt het «zielig» dat zoo'n arme Javaan woont in een schamele bamboehut, gedekt met drooge blaren, dat hij bijna zonder kleeren loopt en zelden vleesch eet. Hollanders die in Indië met den Inlander hebben geleefd, denken daarover echter heel anders. Zij weten dat Java een ideaal land is om van heel weinig te leven zonder misère d.i., koude en honger te lijden, en dat de Javaan het over het algemeen materieel beter heeft dan de Hollandsche werkman. Men moet zich echter bij de vergelijking van beider toestand losmaken van Hollandsche opvattingen omtrent kleeding, woning en voeding, die in een land waar het nooit koud is, natuurlijk heel anders kunnen en moeten zijn, dan bij ons.

Wij voegen hieraan nog toe, dat de Javaan over het algemeen een grootere mate van persoonlijke vrijheid geniet, dan wij vrije Hollanders, die o. a. de aan de natie veel geld en aan de ingelijfdes veel tijd, dus ook geld kostende militieplicht hebben te vervullen, de zwaarste heerdienst die zich laat denken (al is hij dan noodzakelijk en onvermijdelijk). De Javaan kan bijna overal vrij visschen en jagen en heeft niet de helft van de politieverordeningen en verbodsbepalingen in acht te nemen, die in Europa onze vrijheid van beweging en doen belemmeren en ons dikwijls verhinderen in het maken van kleine bijverdiensten, waar de inlander dat wel kan.

Het is allerminst onze bedoeling uit het bovenstaande de conclusie te trekken, dat de economische toestand van de Javaan goed genoeg is en geen verbetering behoeft. Wij weten dat die toestand voor velen te wenschen overlaat en dat derhalve naar verbetering moet worden gestreefd, die o. a. gezocht zal moeten worden in betere grondbewerking en onderhoud van den aanplant, bescherming van den desaman tegen opkoopters, geldschieters en woekeraars, oprichting van landbouw-credietbanken en desaloemboengs, wering van doekoens en andere afzetteren, bestrijding van bijgeloof, zorgeloosheid en verkwisting en, onderwijzen.

Maar wel meenen wij uit het aangevoerde de gevolgtrekking te mogen maken, dat Java eigenlijk niet overbevolkt is.

Gesteld dat men er in slaagde 10 miljoen Javanen te doen emigreeren naar de andere eilanden van den Archipel, dan zou zulk eene opruiming zelfs den ergsten pessimist bevredigen; er zou dan zeker overvloed kunnen zijn voor de resterende 20 miljoen.

Als men daarna door gepaste middelen, zooals grootere zorg voor bouwgrond en gewas, betere zaadkeuze, bemesting e. d. het reeds in cultuur gebrachte deel van Java meer productief maakte en door andere middelen, b. v. vele kleine, weinig kostbare irrigatiewerken, er in slaagde het productief gedeelte van den bodem te verdubbelen en dus te brengen op plussm. 64 pct., voor een buitengewoon vruchtbaar, regenrijk, tropisch eiland als Java nog altijd weinig, dan zou er overvloed kunnen zijn voor 2 x 20 miljoen Javanen en meer.

Aanmoediging en bevordering van emigratie naar slecht bevolkte streken op de andere eilanden van den Archipel, verdient zeer zeker aanbeveling, maar men wijde dan tevens de aandacht aan Java zelf en vergeet niet, dat zoo de Javaan emigreert, hij dat noode doet en dat hij veel hever op Java blijft.

Er zijn b. v. in Bantam, de Preanger Regent-

schappen, Batavia (Krawang), Besoeki en elders nog uitgestrekte terreinen waar zeer weinig menschen wonen; daar is nog plaats voor meer miljoenen dan er thans in Semarang, Bagelen, Kedoe, Soerabaja, te veel zijn.

Van dure emigratieplannen weet men niet of zij zullen gelukken, maar wel weet men, dat de Javaan liever op Java blijft, dat er daar voor hem nog plaats genoeg is en dat Java's bodem veel meer dan 30 miljoen inlanders kan voeden. Emigratie is goed, maar transmigratie is beter.

J. HARBEMA

Pers-kroniek.

INHOUD: Het Algemeen Handelsblad over een verkeerde voorstelling in het Bataviaasch Nieuwsblad door een «mijn-ingenieur» over de zending R. J. Boers gegeven. — Een verwijt tot het Koloniaal Weekblad gericht afgevoerd. — De heer P. H. Stuurman in de Avonpost over het groote koloniale «vendutieplan» van den heer van Kol. Antwoord hierop van Justus. — Uit een Standaard-artikel over de «Herleving van het Oosten».

Het Algemeen Handelsblad van 2 Januari komt op tegen de lezing, welke een «mijn-ingenieur» onlangs in het Bat. Nwsbl. gaf van de zending R. J. Boers. Laatstgenoemde meende dat van het invoeren eener verbeterde werkwijze bij de Banka tinmijnen geen uitzending van een deskundige naar Europa noodig was. Het «koelievraagstuk» op Banka behoefde volgens hem niet in Europa bestudeerd te worden.

Het Amsterdamsche orgaan merkt hierbij op, dat de «mijn-ingenieur», die zich beriep op een uittreksel der Mem. van Toelichting, verkeerd gelezen heeft. Ja, nog erger.

„De «mijn-ingenieur», zegt het Algemeen Handelsblad, is niet op de hoogte van hetgeen de heer Boers in Europa heeft gedaan, wat hij had kunnen weten uit De Ingenieur van 24 Februari 1906; of uit de dagbladen, die aan het daarin opgenomen belangrijk artikel hun aandacht wijdde; wij deden dat in ons no. van 28 Februari, en wij meenen ons te herinneren, dat onze beschouwingen in eenige Indische bladen werden overgenomen.

Maar de «mijn-ingenieur» heeft ook slecht gelezen: in het door hem aangehaald stuk staat niet, dat de heer Boers in Europa „het koelievraagstuk» moet „bestudeeren», maar wel, dat hij hier verschillende mijnbouw-ondernemingen zou bezoeken in verband met het koelievraagstuk op Banka.

Welk verband hier bedoeld wordt, zou hem (nu hij het niet begreep uit hetgeen volgt over „het ruimer gebruik» van werktuigen) geheel duidelijk geworden zijn, wanneer hij de moeite genomen had, eens na te gaan, wat de Minister precies gezegd heeft.

Volgens de Memorie van Toelichting (bl. 22) luidt dit:

„Ten einde zooveel mogelijk tegemoet te komen aan de moeilijkheden die het koelievraagstuk ten aanzien van Banka ondervindt en tevens de productiekosten van het Bankatin te verlagen is door den ondergetekende bij de Indische Regeering de vraag aanhangig gemaakt of in de werkwijze op genoemd eiland niet een ruimer gebruik behoort te worden gemaakt van graaf- en baggermachines.

„Ter adstructie van dit denkbeeld zij kortheids halve verwezen naar ..... een artikel van den Indischen mijn-ingenieur R. J. Boers in het weekblad „De ingenieur» van 24 Februari 1906, no. 8.

„In verband met genoemd denkbeeld is den heer Boers opgedragen in Europa verschillende mijnbouw-ondernemingen te bezoeken. Wellicht zal nog een bezoek aan Nieuw-Zeeland volgen, alwaar de stroom crtsafzettingen veel overeenkomst vertoonen met die op Banka».

De zaak is — het zij ten allen overvloed nog eens opgemerkt — deze: wanneer het mogelijk is, de ondernemingen geheel machinaal te drijven, dan had men niet het tiende deel der tegenwoordige koelies noodig, en hun arbeid zou van anderen aard zijn; men zou de chineezen kunnen missen, en met een paar duizend Javanen meer tin winnen dan thans. Het tegenwoordige „koelievraagstuk» zou dan volkomen zijn opgelost.

Ten slotte schrijft het blad: „Dat de «mijn-ingenieur», die het Bat. Nbl. met zijne bespiegelingen verrijkt, van dit alles nooit gehoord heeft, begrijpen wij niet; nog minder haast begrijpen wij de overneming dier bespiegelingen in een „Koloniaal Weekblad» dat van dergelijke belangrijke koloniale onderwerpen toch wel eenigszins op de hoogte behoorde te zijn.»

Onzerzijds zij hierbij opgemerkt, dat wij toch moeilijk het Algemeen Handelsblad als censor over de „bespiegelingen» kunnen erkennen, welke in het Koloniaal Weekblad worden opgenomen, of aan dat orgaan rekenschap verschuldigd zijn, waarom wij een artikel niét, een ander opstel wel opnemen! Waarom zou een hoofdartikel van het Bataviaasch Nieuwsblad minder serieus zijn, minder in aanmerking komen van overname dan b. v. een hoofdartikel van het Algemeen Handelsblad?

Voor het min vriendelijk verwijt aan ons gericht, bestaat des te minder grond nu door onze gewraakte handeling het Amsterdamsch orgaan in de gelegenheid

is gesteld — het blad zegt het zelf: „in den regel polemiseert het blad niet; alleen wanneer door overname van een artikel de Hollandsche lezer op een dwaalspoor mocht worden gebracht» — de eigen kunde en belezenheid tegenover de onkunde en slechte belezenheid ons uit Indië toegezonden, uit te stallen.

O. i. verdienen wij dus allerminst een berisping. Eerder een plumpje.

In de Avonpost protesteert de heer P. H. Stuurman tegen het door Justus in het zelfde orgaan aangeprezen bekende „Vendutieplan» van den heer v. Kol, welk artikel van Justus ook indertijd door ons werd vermeld.

Te uitvoerig om in zijn geheel overgenomen te worden, vermelden wij uit het verweer slechts de hoofdzaak.

De heer Stuurman dan vindt het vreemd „dat de afgevaardigde dit jaar niet op 't inkrimpingsdenkbeeld is teruggekomen, zooals Justus zoo gaarne had gewenscht. De heer Van Kol ziet, dat 't begint te daghen, al is 't dan maar even; dat de belangstelling een weinig grooter wordt, iets, wat niet anders dan tot heil kan strekken van ons koloniaal bezit. En hoe komt dat nu? Mij dunkt, dat het woord van Van Kol een weldadigen invloed heeft geoefend, dat zijn stem het soezende Nederland heeft wakker geschud. Hij heeft Holland de oogen geopend en velen, die tot dusverre zich absoluut niet bekommerden om onze koloniën werden opgeschrikt door zijn woord, waarover bijna heel Holland verbolgen was. Men wreef zich de oogen uit en wilde toch ook eens een weinig aandacht schenken aan het land, dat zoo'n socialist maar wilde verkoopen. Maar Van Kol, die voelt voor ons bezit, zooals alle Volksvertegenwoordigers dat moesten doen, had 't bij 't rechte eind; zijn roepstem vond weerklank, de belangstelling kwam.

Waarom moeten we nu toch eigenlijk ons koloniaal bezit inkrimpen, geachte Justus? Waarom moeten we thans, nu de belangstelling steigende is, aan Amerikanen, Duitschers, Engelschen, Japanners en wie al niet zekere gebieden afstaan, omdat wij het zoogenaamd niet af kunnen?

We kunnen het wél af, om den drommel wel, als maar niet het nationaal kapitaal in Amerikaansche en Russische papieren wordt gestoken; als maar niet als tot dusverre Jong-Holland slechts een paar grein koloniale kennis op de schoolbanken krijgt te slikken; als de Nederlandsche kiezer en afgevaardigde zich maar meer bekommert om Oost en West, Koloniale specialiteiten, dat zijn in 's Lands Vergaderzaal zeker je ware, maar het Nederlandsche volk moest geen mannen naar de Kamer zenden van wie het overtuigd is dat ze weinig of geen belangstelling koesteren voor Oost en West. Of is 't geen schande, dat dergelijke mannen moeten beslissen over 't wel en wee van onze breedere zonder hart voor hen te hebben? De Nederlandsche kiezer moet dus wakker worden uit zijn dommel, het Nederlandsche volk moet warm gemaakt worden voor Insulinde en de West. Thans laat men de zaak over aan eenige duizenden, die tonnen gouds wegsleepen, en daarmee basta. Daarover wordt alom in den lande geschetterd, maar voelt men die schetteraars aan den tand, dan bemerkt men maar al te zeer, dat ze van de West niets weten, en van de Oost een bedroefd beetje.

Onze taak is niet te omvangrijk, zegt de schrijver, wanneer Nederland de handen maar flink uit de mouwen steekt, wanneer men maar niet, zooals Justus doet, van inkrimpen spreekt vóór en alleer de noodige energie en ondernemingsgeest aan den dag gelegd te hebben. Waarom toe te laten, dat Duitschers, Engelschen enz. rubberplantages enz. aanleggen in ons koloniaal bezit, zooals we nog onlangs in de Indische Mercurius konden lezen, in plaats zelf de hand aan den ploeg te slaan? Maar neen, de Nederlanders staren zich dood op 't buitenland; liever belleggen ze hun geld in buitenlandsche maatschappijen, waarvan ze zeker zijn een vast percentage te trekken. Liever kijken ze eerst echt op z'n Hollandsch de kat uit den boom, dan ondernemingsgeest in moederland en koloniën aan den dag te leggen of aan te moedigen.

't Zit hem niet in de omvangrijke taak, die Nederland zich op de schouders legt, maar 't zit hem in de weinige belangstelling, die de doorsnee Nederlander koestert voor Oost en West. Men slijt zijn leven liever op 't een of ander kantoor in Nederland dan de wijde wereld in te gaan, en in de eerste plaats onze koloniën. Inkrimpen om aldus vrij baan te geven aan de ontwikkeling van deze karaktertrekken moet niet op 't program staan van een welmenend Nederlander; maar wel: alom in den lande de belangstelling opwekken voor ons koloniaal bezit, belangstelling, die kan en moet strekken tot heil van moederland en koloniën, die den ondernemingsgeest moet wakker schudden. Dan zullen niet die eenige akkers — Java — alleen tot productiviteit gebracht worden, maar 't Nederlandsch kapitaal zal gestort worden ten bate van de onontgonnen terreinen. En aangewend dient dat niet te worden uitsluitend ten voordeele van eenigen, die wanneer, de zak gespekt is, Oost en West achter zich laten liggen, maar om de inzinking op te heffen, om onze broeders, die door de schuld onzer voorouders in dezen dikwijls ellendigen toestand zijn gebracht, tot hooger geestelijk en stoffelijk peil op te voeren. Justus spreekt van kapitaalkrachtige boeren buiten den polder, maar ook in ons eigen land houden honderden van die boeren zich op, die zich echter meer om andermans vee, dan om eigen bekommeren,

om nu maar eens in Justus taal voort te gaan. En juist dit moet er uit en juist daarvoor moest de Nederlandsche Pers ijveren. Oost en West, Alg. Ned. Verbond en meer dergelijke lichamen moesten trachten door woord en geschrift het Nederlandsche volk warm te maken en belangstelling in te boezemen voor ons koloniaal bezit, door welks verlies Nederland een onnoemelijke schade zou lijden. Beter dan propaganda-artikelen over inkrimpen en nog eens inkrimpen, is het, een warm hart te toonen als Van Kol en mede te werken aan de zedelijke en stoffelijke opheffing van onzen Oosterschen en Westerschen broeder."

Hierop antwoordt Justus:
„Nieuwe argumenten komen in dit verweer niet voor. Dit is een pleidooitje als uit de dagen van den strijd tegen het „fatale plan". Maar wij zouden den heer Stuurman toch wel eens willen vragen, waaruit het hem gebleken is, dat tengevolge van Van Kol's voorstel, Nederland zich de oogen heeft uitgewreven, nu niet meer soest en dommelt en daarmede de belangstelling voor Indië gekomen schijnt? Ook dit: of hij in ernst meenen kan, dat het Nederlandsche volk ooit te bewegen zou zijn z'n kapitalen in Indië te steken in plaats van in Amerikaanse spoorwegen, Russische ondernemingen e. d. en alleen tot Kamerlid te kiezen menschen, die voldoende belangstelling in kennis van de koloniën hebben? Dat zijn oude, heel oude wenschen; de verwezenlijking ervan is... een utopie!"

Wanneer men over het algemeen zoo pessimistisch dacht als Justus zou er inderdaad veel voor het „vendutieplan" te zeggen zijn. Maar tusschen zijn pessimisme en het idealisme van den schrijver in de Avondpost is nog een middenweg, welke gelukkig nog door den Nederlander veelal in den regel in koloniale zaken wordt bewandeld.

Uit een artikel van de Standard over de „Herleving van het Oosten."

„Thans doet ook in Britsch-Indië al krachtiger een strooming ten gunste van de nationale vrijmaking zich gelden. Wat men wil is een eigen vertegenwoordiging en een eigen constitutie, op de manier als andere Engelsche koloniën die bezitten. Het nationale Indische congres, dat dezer dagen te Calcutta gehouden werd, is onder die omstandigheden een teeken des tijds. Het nationaal bewustzijn begint op te waken in landen, die als in doodsluimering verzonken lagen, en de Westersche vormen van Staatsbestuur worden geïmporteerd of overgenomen in Staten, die dusver als een daarvoor ontoegankelijk gebied golden.

Zie het ook weer aan Perzië. Het afgelopen jaar luidde ook voor het rijk van den Shah het tijdperk der staatkundige herleving in. In het laatst van Januari had de Vorst het besluit genomen om aan zijn land een vertegenwoordiging te geven, die den naam „Huis der Gerechtigheid" ontving; den 11en Augustus deelde de nieuwe groot-vizier mede, dat ter vervulling dezer belofte de Shah het Parlement bijeengeroepen had; en den 6en October kwam het Parlement ook werkelijk voor de eerste maal bijeen.

De laatste maanden doorleefde Perzië een crisis, daar omtrent de definitieve vorming zijner parlementaire instellingen nog geen genoegzame zekerheid bestond; maar de vrees, dat de Kroonprins, die straks den doodzieken Shah moet opvolgen, de reactie in de kaart zou spelen, is niet bewaarheid. Hij ook verklaarde zich een voorstander van de moderne hervormingen, en kon trouwens wel niet anders, aangezien de belangen van nu drie Westersche mogendheden thans ten nauwste bij de Perzische herleving betrokken zijn.

Men had in Engeland gehoopt, met het ontredderde Rusland een allerveroordeeligste regeling aangaande Perzië te zullen treffen. Engeland wilde den Perzischen appel wel met Rusland alleen schillen. Maar nu is, tot groote verontwaardiging van de Jingo's, de Duitse kaper weer op de kust verschenen! De Duitschers hebben reeds eene Duitse school te Teheran opgericht; en de Shah, die niet voor niet in Europa heeft rondgereisd, haastte zich om het wassend prestige van Engeland, dat tegenover Rusland alléén niet meer in toom te houden was, door het aanmoedigen van Duitschen invloed te bedwingen. Natuurlijk liet Duitschland, zooals te verwachten was, zich niet onbetuigd; de rol, welke het in Perzië gaat spelen, ligt geheel in de lijn der Duitse politiek, die in Klein-Azië, vooral door spooraanleg, reeds aanmerkelijke voordeelen voor den vaderlandschen handel en de nijverheid verworven heeft.

Dat overigens Duitschland in de laatste jaren ook in het Verre Oosten niet stil heeft gezeten en zijn vlag steeds meer wappert in streken, waar, sedert de rijzing van het zilver de koopkracht der zilverlanden heeft verhoogd, sterker vraag kwam naar Europeesche artikelen, bewijzen de statistische gegevens voldoende. Terwijl bv. Engeland in de laatste tien jaren zijn aandeel in de scheepvaartbeweging door het Suezkanaal zag teruggaan van 71.8 op 63.6 pct., klom Duitschlands aandeel van 8.2 pct. in 1895 op 16.1 pct. in 1905. Zulke cijfers zeggen meer dan lange redeneeringen, waarom de Britsche handelaar den Duitschen mededinger zoozeer ducht; maar ze toonen tevens hoe groot het belang is, dat het Europeesche Westen heeft bij de ontwikkeling der dingen in het oudste werelddeel. Terwijl in 1869, toen het Suezkanaal geopend werd, maar 468 schepen, met 437.000 tons

inhoud, dit kanaal doorstroomden, was in 1905 dat aantal geklommen tot bijna het tienvoud, met een tonnenmaat die de honderdduizend te boven ging!

Behoeft men dan nog te vragen, wat beteekenis voor Europa de economische worsteling heeft, die thans van Oost-Azië uit tegen het Westen is begonnen en nog pas in haar aanvangsstadium verkeert? Groote dingen staan ons ginds in misschien niet verre toekomst te wachten. En niemand kan meer in twiifel verkeerden of in die worsteling zullen de Westersche Staten ten slotte het onderspit moeten delven, gelijk eens ook het machtsoverwicht van de Christen-Staten over de heidensche volken van Azië een eind zal nemen."

Oost-Indische Berichten.

Wat de gevolgen zijn van eene ondeugdelijke formatie. Er zou op Nieuw-Guinea een detachement geleverd worden ter sterkte van 2 officieren en 80 man, ingedeeld en gewapend als de maréchaussée. Nadat bekend was geworden, dat het tijdelijk te Fak-Fak gelegerde infanterie detachement een gevoelig échec had geleden, werd besloten de nieuwe bezetting met spoed daarheen te zenden. De veldinfanterie, de algemeene reserve, bezit echter geen enkel korps, dat is samengesteld uit Amboineezen en inlanders, een samenstelling, welke vereischt werd voor het te formeeren detachement. Er werden dus gezonden 2 officieren, toevallig beiden in garnizoen te Meester-Cornelis, een zeker aantal Amboineezen van een der korpsen op Java en een zeker aantal inlanders van een ander korps, waarbij het noodige kader, het europeesche vermoedelijk, afkomstig van meerdere korpsen. Te Soerabaja, de inschepingsplaats, kwamen die groepjes menschen successievelijk aan en aldaar werd de benodigde bewapening verstrekt, vermoedelijk den dag voor vertrek.

Als nu over eenige dagen het detachement te Fak-Fak aankomt, zal het hoogstwaarschijnlijk onmiddellijk er op uit moeten en de kans is groot, dat het dadelijk aan den slag kan gaan. Wij zijn volkomen overtuigd dat alles goed zal afloopen, maar men zal ons toegeven, dat de wijze, waarop deze kleine colonne werd samengesteld, allerminst een maximum succes bij een minimum krachtsinspanning waarborgt. Er zit geen samenhang in die haastig bijeengebrachte groepjes van elkander wildvreemde menschen. De officieren en onderofficieren kennen hunne ondergeschikten niet en de soldaten weten niet wat zij aan hunne aanvoerders hebben. En zou de man veel vertrouwen stellen in het schietwapen, dat hem op het laatste oogenblik nog in de hand gedrukt werd?

Hierbij komt nog, dat waarschijnlijk een groot deel van het detachement voor het eerst met karabijn en klewang bewapend is, zoodat velen het gebruik zullen moeten leeren voor den vijand. Wordt er op die wijze niet een al te groote wissel getrokken op het beleid der aanvoerders en het zelfvertrouwen van hen en hunne ondergeschikten? Mettertijd en, dank zij de deugdelijkheid der verschillende elementen, zelfs vrij spoedig, komt dit alles terecht, maar de gemaakte fouten zijn hiermede geenszins goedgepraat. Bij de bestaande formatie van het hoofdwapen zijn zij echter onvermijdelijk; de maréchaussée, de garnizoenstroepen en de veldinfanterie hebben ieder hunne eigen samenstelling, hoewel zij elkander doorlopend moeten aanvullen. Zoo blijven bij de veldinfanterie de landaarden compagniesgewijze gescheiden, wat noch bij de garnizoenstroepen, noch bij de maréchaussée het geval is. Er wordt bij de veldinfanterie onderscheid gemaakt tusschen vijf landaarden, zoodat er vijf soorten van compagnien zijn, welke op allerlei wijzen bijeengevoegd worden tot bataljons. Dat een dergelijke formatie in de practijk aanleiding moet geven tot tal van moeilijkheden, is te begrijpen en blijkt dan ook dagelijks.

Is dit euvel niet te verhelpen of zijn de bezwaren onoverkomelijk?

(Javabode).

Chineesche credietbank. Een aantal vermogende Chinezen te Medan stellen zich, naar de Deli-Crt. verneemt, voor, daar ter stede op te richten een credietbank, waar chineesche en inlandse handelaars voorschotten kunnen bekomen tegen redelijke rente, zoodat ze uit de handen der woekerende chetties verlost worden. Deze chetties, vertelde men het blad, hebben bij elkaar wel een miljoen dollar uitstaan, tegen renten varieerende tusschen 24 en 36 pct. 's jaars, met interest op interest. Deze rente wordt in den regel berekend over het volle kapitaal, onverschillig of er afgelost wordt, zoodat het feitelijk profijt van den geldschietter nog grooter is dan de toch al woekerhooge rente, die hij bedingt.

Door dezen toestand raakt de chineesche handel meer en meer achterop; een voorschotbank als de bedoelde kan een ware verlossing brengen. Zij zal in de eerste plaats geld verkrijgbaar stellen tegen een behoorlijke rentevoegt en daardoor vanzelf het geld bij de chetties ook goedkoop maken. In breede kringen zal deze wijziging van het credietwezen verlichting brengen, o.a. ook op de ondernemingen, waar een van de aanleidingen van het plukken der koelies door hun tandils is, de afzetterij waaraan de tandil zelf van de zijde zijner geldschietters blootstaat.

Koelies in de mijnen. Uit Sawah Loento wordt aan de Loc. een en ander geschreven over de javaansche koelies op de Ombilin-kolenvelden, waaruit blijkt

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279

b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Gandaria assin — Atjar gandaria.
Palmine (plantenvet) per blik à 1/2 kilo.
Bombaye ducks — Windham Corn (mais).
Nangoeng thee en Pouchong thee.
Geconfijte assem en Assem koekjes.
Sagoe Ambon — Daon Sirih.
Ijskan Tanah — Paroedans etc.
Geraspte Klapper — Java Rijst.

Proefles gratis.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuw^d wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Prospectus franco.

W. POPPINK,

Prins Hendrikstraat 141-143

DEN HAAG.

SPECIALITEIT in het vervaardigen van
Hut-, Mail- en Reis-KOFFERS.
BILLIJKE REPARATIE-INRICHTING voor alle
soorten REISARTIKELEN.

Oranje-Hôtel.

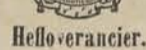
NIJMEGEN.

Speciaal ingericht voor
Indische Families.

Petroleum-
gloeilichtbranders
zijn nu volmaakt

te verkrijgen bij

H. HEIJNEN,

Hellorancier.

SPUI 109.

Lampenmaker.

Mevrouw VAN DER WERFF

Neo-Malthusiaansch Deskundige

Oudste en meest gunstig bekende inrichting
De éénte inrichting op Neo-Malthusiaansch gebied
van geheel Nederland onder Medische leiding.

Speciale behandeling van vrouwenziekten
Stationsplein 45 b/h Rijswijksche plein.
Consult iedere werkdag van 11—2 en 7—10 uur.
Vraagt de Geïllustreerde Gratis-Brochure 40 pagina's
groot, Franco als drukwerk. Onder gesloten enveloppe
alléén tegen inzendingen van 10 ct. frankkeerzegels.

KAPLAARS
Herderinnestraat 9, den Haag.

volgens het blad, dat ook daar het leven van een koolie dikwerf als niet veel waard wordt beschouwd. Ongelukken en doodslag komen dikwijls voor, al hoort de buitenwereld er niet veel van. De europeesche opzichters behooren niet tot de élite der maatschappij en een „gebroken” arm is wel eens in waarheid een kapot geslagen arm. Een mijnwerker uit Limburg, die al te nauwgezet was met veiligheidsmaatregelen bij het uitgraven, waardoor het werk niet vlug genoeg opschoot, werd door een minder kieskeurig opzichter vervangen. Maar onlangs had weder een aardstorting plaats, waarbij twee koolies gedood en verscheidene gewond werden. Geen haan kraaide er naar, zelfs de ingezetenen te Sawoe Loento hoorden er slechts van bij geruchte.

Men vraagt nu of de invoering van de nieuwe mijnwet daarin verbetering zal brengen. Een wet echter kan wel in een algemeen toestand verbetering brengen maar kan tegen individuele hardvochtigheid en onverschilligheid weinig doen, merkt het blad terecht op.

Kenajan. Naar hetgeen de djocjasche correspondent der Javabode meldt, is de ontevredenheid op Kenajan weer van zoodanigen aard geworden, dat besloten is den administrateur, die algemeen beschouwd wordt als de oorzaak waarom de bevolking telkens weer onrustig wordt, te vervangen.

Daar het echter bezwaarlijk ging den heer F. W. Küpfer te ontslaan, aangezien de onderneming ten halve eigendom was van de Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden en voor de wederhelft van de erven Küpfer te Amsterdam, schijnt men er dit op gevonden te hebben, dat de Cultuurmaatschappij door het uitkopen der familie Küpfer alleen eigenares werd en dus de handen vrij kreeg.

Bandjirs in Kediri. In aansluiting met het in de Javabode opgenomen bericht omtrent de verzaking van de groote spoorbrug over de Brantasrivier tusschen Ngoetjan en Toeloeng Agoeng, waarnaar een onderzoek wordt ingesteld door de chefs der 2de en 4de afdeling der Staatsspoorwegen, kan medegedeeld worden, dat ook de hoofdinspecteur bij dien tak van dienst zich daarheen heeft begeven tot opneming van den toestand der brug, die thans voor het verkeer gesloten is.

Engeltjesmakers. De raad van justitie te Soerabaja behandelde met gesloten deuren de zaak van de weduwe Van der Palm, geboren Hartsteen, te Malang en den inlander Iskak, alias Pa Isnah, die, naar het Soerab. Hdbi. mededeelt, samen van het volgende misdrijf beschuldigd worden.

Genoemde weduwe leefde in wilden echt met haar inlandschen medebeklaagde. De gevolgen bleven niet uit. Alle pogingen, tijdens de zwangerschap der weduwe aangewend, om een abortus te brengen, bleven vruchteloos en zoo zouden beiden overeengekomen zijn, het kind bij de geboorte te dooden.

De kleine wereldburger werd den 13n April geboren en werd toen volgens de aanklacht, wat men in ronds Hollandsch noemt, door vader en moeder onmiddellijk „gesmoord” op een wijze, — in de acte van beschuldiging omschreven — welke wij niet durven weergeven.

Alleen dit, de inlandsche papa hield het wicht neus en mond dicht, de europeesche moeder drukte met het volle gewicht harer beenen op de borst en den hals... 't Is walgelijk en verschrikkelijk om verder

te vertellen.

Als die verschrikkelijke feiten waarheid blijken, hoe moet men de ontaarde moeder dan niet straffen om het rechtsgevoel te bevredigen! roept het blad uit.

Haventoestanden te Soerabaja. In het gebouw der Handelsvereniging te Soerabaja is onder praesidium van den heer J. M. Stok een vergadering gehouden ter bespreking van de actie tegen de in de memorie van antwoord van minister Fock aangeduide nieuwe plannen ter verbetering van de haventoestanden te Soerabaja, voor welke plannen 4 ton is uitgetrokken.

Nadat de vergadering urgent was verklaard, zette de voorzitter uiteen waarom zij belegd was. Hij deed voorlezing van het op de nieuwe havenplannen betrekking hebbend gedeelte uit de mem. van antwoord van minister Fock. De voorzitter zeide door deze mededeelingen zeer verrast te zijn.

De voorzitter wees op fouten van het beperkte nieuwe plan: men zou 8 tweetonskranen krijgen, terwijl kranen van 20 ton noodig zijn, de kaaimuren, waarlangs uitdieping zal plaats hebben zijn niet diep genoeg gefundeerd om hiertegen bestand te zijn en zullen dus van dieper grondvesten moeten worden voorzien. De voorzitter vraagt nu, op welke wijze het best te reageeren zal zijn tegen uitvoering van het nieuwe beperkte plan. Hij is van oordeel dat, als er niet naar Den Haag geseind wordt, de kamer het plan zal goedkeuren.

Mr. Paets tot Gansoyen wijst er op dat vroeger handel en scheepvaart algemeen gekend zijn in de havenplannen en nu het gevaar bestaat, dat een onbekookt plan wordt uitgevoerd, waarover geen der belanghebbenden is gehoord. Wordt de nu aangevraagde eerste termijn ad 4 ton van het crediet aangenomen, dan mag men zeggen dat het geheele crediet voor het beperkte plan is goedgekeurd. Spr. wijst ook nog eens op het gevaar van instorting der kaaimuren bij uitdieping der rivier; deze muren zullen dieper gefundeerd moeten worden, en is dit geschied, dan zal men niet licht deze muren afbreken ten behoeve van een verbreding der kali Mas, zooals in plan C³ is opgenomen.

Besloten wordt het volgende telegram gezegd, te verzenden:

Tweede Kamer Staten Generaal.

Hague.

Vernamen met leedwezen intrekking indische regering voorstellen prauwhaven door technische havencommissie in overleg kamer van koophandel en ons urgent geoordeeld. Nadere plannen werden handel niet medegedeeld geven overweging geen definitieve beslissing nieuw plan nemen zonder nader overleg met handel scheepvaart alhier.

Handelsvereniging Soerabaja.

Verder werd besloten den heer E. A. Dinger, met verlof in patria, te verzoeken stappen te doen om het effect van het telegram te versterken, en den gouverneur-generaal door bemiddeling van den resident van Soerabaja met den genomen maatregel in kennis te stellen.

Hoofdbureau der Post en Telegraaf. Er gaan sinds eenigen tijd geruchten, dat er sprake is van een reorganisatie van het hoofdbureau, schrijft het Indisch Tijdschrift voor P. en T. Er wordt n. l. verteld, dat het plan bestaat, het personeel bij het hoofdbureau voor vast aan te stellen, het een afzonderlijke promotie en dezelfde bezoldiging als op andere

Jördens, die in opwinding en verlegenheid den gladden hals van het paardje streefde, werd krijt wit.

Hij wist niet, wat hij tegen deze resolute vrouw, die dan toch de vrouw van zijn chef was, zou beginnen. Plotseling wendde hij luisterend het hoofd om.

Maleen zag dit. Op eens overviel haar een huivering — de zoo angstige vrees voor het onzichtbare, het onbekende.

„Wat hoor je?” wilde zij vragen. Maar de angst verlamde haar tong.

Want reeds hoorde zij zelfs iets: dof tromgeroffel. „Een ngoma,” sprak zij, kalmte voorwendend.

De beide jonge mannen zwegen en luisterden.

Beiden waren zij overtuigd, dat dit verwijderd gedruisch niet was van een feestelijke ngoma, maar van een der brandend en moordend door het land trekende horden.

Deze omstandigheid zette groote kracht bij aan de woorden van de baronesse.

Binnen een uur kon de bende hier zijn, en dan was men in de lichte, met palmstroom gedekte huisjes eenvoudig verloren.

Sichart, de jongste van de twee, merkte op, dat het toch wel hun plicht was, de baronesse te volgen.

Maleen herademde.

„Haast je toch alsjeblieft! Jelui bagage neem ik op den wagen. Jelui moet op de muilieren rijden. Geladen revolvers zijn zeker wel bij de hand. Binnen een kwartier moeten wij reisvaardig zijn. Wij mogen niet te laat in den nacht thuis komen.”

Zij zag, dat Jördens nog besluiteloos was.

„Als u binnen een kwartier niet gereed is, meneer Jördens, dan blijf ik hier. Daar geef ik mijn woord op. De gevolgen zijn voor uw rekening.”

Jördens, die haar aanzag, twijfelde er niet aan, of zij zou haar woord gestand doen. Er bleef hem geen keus. En dan was er ook geen tijd te verliezen.

departementen te geven, zoodat het niet meer in de bevordering van het overige ambtenaarskorps deelt.

De Heer A. Kellar, administrateur der Droogdok Mij, is op 59jarigen leeftijd overleden.

De heer Kellar was een oud en niet het minst om zijn groote werkzaamheid een zeer bekend ingezetene van Batavia. Zijn afsterven kwam niet onverwacht.

Twee „vliegen” in een klap. 29 November had de heer v. d. V. wederom het succes op zijne onderneming Tanah Abang, Deli, twee tijgers te vangen. Vlak achter den Javanenpondok was n. l. den vorigen avond een os door het brutale roofgoedje aangevallen en daarbij werden drie tijgers gezien en wel naar alle waarschijnlijkheid vader, moeder en jong. De heer v. d. V. liet toen dadelijk een pagger uit gewone nibengs vervaardigen rondom het cadaver van het gedeeltelijk verscheurde rund, en zag in alle vroegte dat alle drie des nachts in den val waren geloopt. Een der groote roofdieren wist echter, even voor het moment waarop het zou afgemaakt worden, te ontsnappen; moeder en zoon kregen toen den kogel en eerstgenoemde, de tiggerin, werd met den Serdang-trein van den zelfden middag reeds naar Medan vervoerd om te worden gemetamorphoseerd in een mollig vloerkleedje als St. Nicolaas-cadeau! (Sum. Post.)

Het voorgevallene op Noesa Kembangan. Een correspondent van het Nieuws van den Dag schrijft uit Tjilatjap:

In November bezocht Mr. Gebel, chef van het gevangenis-wezen aan het Departement van Justitie, volgens dienst-opdracht het eiland Noesa Kembangan om een onderzoek te doen naar de wijze van tewerkstelling der dwangarbeiders ten behoeve van het boschwezen, met het oog op plannen tot groote vermeerdering van het aantal dwangarbeiders.

Mr. Gastman, directeur van Justitie, wilde wel eens een uitstapje maken en daarbij het nuttige aan het aangename paren. (1) Eene mooie gelegenheid bood zich aan, doordat het oorlogsschip „Koningin Wilhelmina” eene reis maakte naar Tjilatjap voor het nemen van proeven met draadloze telegraphie. De reis van den directeur had een geheel officieus karakter; de resident van Banjoemas was er ook niet voor overgekomen.

Een correspondent sprak eenige dagen geleden in deze courant over eene „interventie” door den directeur van Justitie. Niet ieder begrijpt de vreemde woorden die hij nu en dan bezigt.

Met het werk op het eiland, waarmede men nu reeds ee rjaar lang bezig is, werden geene moeilijkheden ondervonden, totdat men begon Atjehsche dwangarbeiders in grooten getale daarheen te zenden, tegen het advies van den houtvester, die met die menschen werken moest. Thans is het Boschwezen bezig de ongewapende Javaansche mandoers te vervangen door gewapende mandoers, en daarvoor gegageerde Amboinesche militairen in dienst te nemen. Zoolang die gewapende bewaking niet goed geregeld is, kan men niet krachtig optreden tegen lastige elementen en is verwijdering het eenige middel.

Hard optreden zou gevaarlijk worden voor de enkele Europeanen en inlanders die toezicht houden. De dwangarbeiders zijn gehuisvest in primitieve loodsen met bamboe-omwanding; overdag loopen zij met bijlen er arits bij zich voor het kappen van bosch en schoonmaken van den aanplant.

(1) Deze voorstelling blijft voor rekening van den Corr.

De jonge man kon, sedert hij dat onheilspellende tromgeroffel hoorde, een huiverig gevoel in den rug niet overwinnen. Het was hem niet onaangenaam, dat hij zich gedwongen zag, de resolute dame naar de stad te begeleiden.

„Laten wij ons klaarmaken,” zeide hij tot zijn makker.

Sichart ademde diep.

Maleen wachtte in het wagentje.

Het montere paard krabde in het zand, schudde de manen en snoof.

In de verte hoorde men onafgebroken het trommelen.

De hemel kleurde zich rood en schiep een glanzenden achtergrond voor de fraai gebogen lijnen der palmen.

Uit de versch begoten aarde der zaadbedden steeg de vruchtbare aardlucht op.

Maleen dacht er aan, dat George haar voor alles gewaarschuwd had zich niet in de nabijheid van versch omgeploegden akkergrond op te houden.

Deze zoo aangename aardlucht droeg de meeste malariakiemen!

Neen, zij wilde geen koorts meer! Niets meer van die verslappende, het merg uit het gebeente zuigende kwaal!

Zij reed langzaam heuvelop den weg langs, totdat zij de zee kon zien.

Krijt wit glinsterde daar op de Rots der Eenzamen de kleine moskee. Daar achter, in violette schemering, de stad.

Een vlucht zeewaarts trekkende reigers teekende zich af tegen de vuurglanzende lucht. Een gezwollen Dhauzeil kwam okergeel uit op den goud- en koper-gloed der zee.

„O, land! o, land!” dacht Maleen. „Kon liefde u gewinnen, dan waart ge mijn!”

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XIX.

„Waarde heer Jördens, als de baron in het binnenland, gelijk waarschijnlijk voorkomt, van de verbinding met de kust is afgesneden, dan kan hij hier geen bevelen geven, al zou hij het nog zoo gaarne willen.”

„In dit geval moet ik op post blijven, dien de heer Baron mij heeft toevertrouwd,” hield Jördens vol.

„O, ik word bestraft,” dacht Maleen, zich haar hardnekkigheid tegenover den consul herinnerend.

Zij zat nog op den hoogen wagen en hield de teugels los tusschen de vingers.

In haar witte japon met het steengrijze, open zomermanteltje er over, het roode Spaansche mutsje op het hoofd en de langen lederen handschoenen zag zij er zeer gedistingeerd uit. Maar zij zag er ook uit als iemand, die zeer precies wist, wat zij wilde, en besloten was, haar wil door te zetten.

Zij zag den plichtgetrouwen Jördens vast aan en zeide zacht, maar langzaam en met nadruk op elk woord:

„Ik eisch, dat gij heden in mij de plaatsvervangster van mijn man ziet, en mij gehoorzaamt. Bij weigering laat ik u morgen met geweld naar Oengoeja brengen. De consul zal mij in staat stellen, dezen maatregel door te zetten.”

Thans zijn er ± 550 dwangarbeiders op het eiland, waarvan ± 200 van Atjehneeschen landaard.

De Atjehers vierden het z.g. Inlandsch Nieuwjaar op 16 November, dus een dag voor de Javanen; zij vroegen dien dag vrijgesteld te zijn van werk, hetgeen hun toegestaan werd.

De tusschenkomst van de militaire macht kan alleen in ernstige gevallen en bij uitzondering worden ingeroepen: voor vaste bewaking mag zij niet optreden.

Tot zoover, zegt het blad, onze correspondent wiens zakelijke mededeelingen alle geloof verdienen.

„Er blijkt uit dat men den assistent-resident van Tjilatjap opscheept met eene woeste bende Atjehsche veroordeelden, waartegenover hij zoo goed als machteloos staat. Soldaten krijgt hij alleen in exceptionele gevallen; zijne gestraften-mandoers zijn tot heden ongewapende Javanen, de boeven zijn Atjehers en gewapend. Welk een in-bespottelijke, in-treurige Indische toestand!

Wat geven de brave hoofdamttenaren die hier te lande den boel moeten regelen, toch dagelijks blijken van verstand en doorzicht! Als onze toekang ajer soortgelijke slimme streken uithaalde, zouden we den man beduiden „dat we geen prijs meer stelden op zijn diensten.....”

Terwijl gene in functie blijven tot er de dood of de pensionering na volgt!

Zaak van Heutz. De corr. der L o c. alhier schrijft aan zijn blad o. m.:

„De zaak van den heer P. J. F. van Heutz, eervol ontslagen ass. resident, is weder eens opgerakeld, ditmaal door den correspondent van het Soerabaja'sch Handelsblad hier ter stede. Deze beweert dat de Raad van Indië thans gunstig zou hebben geadviseerd betreffende de wederopname van den heer Van Heutz in het corps ambtenaren van B. B. en dat het op het oogenblik alleen de zeer pertinente tegenwerking was van den alg. secretaris, den heer Van Rees, die aan die wederopname in den weg stond.

Het laatste gedeelte van dit bericht is onbetwistbaar juist, het eene echter moet ik zeer sterk in twijfel trekken. Destijds, bij het begin der pogingen van den heer Van Heutz om rehabilitatie, zooals men de herplaatsing is gaan noemen, is de Raad van Indië uitgenoodigd om dienaangaande advies uit te brengen, en naar ik uit de best mogelijke bron vernam, is dat advies geweest..... eene verwijzing naar het vorige, waarvan de pensionering het gevolg is geweest. Toen de Raad op zoo ondubbelzinnige wijze te kennen gaf, dat hij over den heer van Heutz nog precies dezelfde ideeën had van vroeger, was de Raad, wat de leden betreft, hetzelfde samengesteld als thans. Alleen is de vice-president van toen, de heer de Bruyn Prince, sinds vervangen door jhr. O. van der Wijck. Onder de omstandigheden komt het mij zeer onwaarschijnlijk voor, ja zelfs vrijwel onaannemelijk, dat de Raad nu op zijn eenmaal uitgebracht advies zou zijn teruggekomen.

Wel werd toen verteld, 1½ jaar geleden, dat na het afwijzende advies van den Raad, de stukken in handen waren gesteld van den kapitein Colijn, om ze te beadviseeren, en hoe onwaarschijnlijk dit verhaal ook klinkt, het werd en wordt nog van ernstige zijde volgehouden.

Of het echter in Indië al zoover is dat een rapport van een kapitein der infanterie een advies van den Raad van Indië te niet doet, waag ik evenwel vooralsnog te betwijfelen.”

Zij moest nu evenwel op den niet breeden weg keeren. Dit nam haar aandacht in beslag.

Toen zij weer voor het opzichtershuisje stil hield, stond Sichart reeds klaar, naast een paar koffertjes en eenige pakken.

De zwarte bedienden van de planters en Abdallah laadden het een en ander op den wagen.

Jördens kwam de stal uit met de gezadelde muil-dieren.

Hij deed een korte mededeeling aan den zwarten onderopziener, wien hij het toezicht op de plantage moest overlaten.

„Eh, Bana! Ewallah Bana!” verzekerde de zwarte telkens toestemmend.

Overigens werden er weinig woorden gewisseld.

„Zijn de revolvers er?” vroeg Maleen.

„Jawel, mevrouw.”

„Houdt u op alles voorbereid. Mohammed-ben-Ali was van meening dat de weg niet veilig was.”

Jördens en Sichart sprongen in den zadel. In snel tempo ging het stadwaarts.

Het werd duister.

De vensters van een Oostersch landhuis glansden als vuur in den laatsten weerschijs van den zonsondergang.

Terstond daar op was het witte huis, gelijk alles in de omgeving, verzonken in den nacht. En de zwoele nacht was van balsemieke geuren vervuld.

„Ziet daar eens!” riep Sichart, „ziet u die vurige oogen? Dat is een tsjoewi.”

„Een tsjoewi?”

„Een panter.”

Het paard werd schichtig. Maleen sprak hem toe en bracht hem weer in rustigen draf.

„De panters vallen nooit aan,” verzekerde Jördens.

„Hoogstens overvallen zij menschen en dieren in den slaap.”

Nachttreinen. Naar uit Batavia aan het Soer. H bld. geschreven wordt, is op de jongste conferentie van spoorwegautoriteiten te Bandoeng, ook de kwestie van den nachttreindienst weder ter sprake gekomen.

Bij deze gelegenheid werd de mogelijkheid besproken van de oprichting van een nachtautomobielen-dienst, ten bate van den postdienst over de lijnen der S. S. Die auto's zouden dan moeten stoppen op dezelfde stations als voorgesteld voor de nachttreinen. Een onkostenrekening zal zoo spoedig mogelijk worden opgemaakt.

De invoering der nieuwe dienstregeling zal niet plaats hebben alvorens betreffende de nachtsnel-treinen een beslissing zal zijn genomen.

Atjeh en nog eens Atjeh.

Het zal eerlang vier en dertig jaar geleden zijn, dat de teerling werd geworpen en de strijd aangeboden met het eertijds machtige, toen in een staat van anarchie verkeerende atjehsche rijk. Vier en dertig jaren en dan nog betrekkelijk zoo weinig gevorderd!

Zeker, wanneer we in aanmerking nemen dat nog 'n groote tien jaren geleden, tengevolge van al het geknoei en geëxperimenteer op politiek en humanitair gebied, 'n tocht b.v. naar Kemala als 'n onderneming werd beschouwd, waarbij zoowat het heele indische veldleger zou moeten te pas komen, dan kunnen we niet anders dan dankbaar erkennen, dat de laatste twaalf jaren van dezen krijg ons 'n heel eind verder gebracht hebben op militair gebied vooral, waar thans tot in de afgelegenste hoeken van heel het uitgestrekte land kleine colonnes in staat zijn door te dringen, nu van een, op groote schaal georganiseerd verzet geen sprake meer is.

Maar ook zonder zulke organisatie op groote schaal blijft het verzet nog genoegzaam uit de lange cijfer-reeksen van dooden en gewonden in den strijd tegen de onzen gevallen, een verzet, waarschijnlijk zijn oorsprong ten deele vindend in het feit, dat de langdurige krijg eene klasse van lieden in het leven heeft geroepen, die uitsluitend daarin hun bestaan vinden. We herinneren ons nog het typisch antwoord van een atjehschen knaap, die onze marine-officieren dikwerf als gids diende, wanneer ze in de lagunes om Oleh lech ter jacht togen. Eens op 'n vraag wat hij nu wel met de fooien deed, die hij ontving, zei de jongen onbeschroomd: „Opsparen om een geweer te koopen en daarmee de Kompenie te bevechten.” Het is al jaren geleden, dat dit voorval plaats had. Groot-Atjeh is thans tot rust gekomen, maar het feit teekent o.i. eenigszins den geest onder het in den roezemoes van strijd en ellende opkomend atjehsch geslacht.

Wij kennen overigens de elementen, waarvan het verzet in hoofdzaak uitgaat, weten dat dezen vooral onder de oelmas en geestdrijvers moeten worden gezocht, die de oprichting der nieuwe Mesdjid Raja te Kota Radja niet met de Kompenie vermocht te verzoenen, waar een krachtige invloed van buiten zich bij voorkeur van deze elementen bediende, om den godsdienstigen factor in den strijd tegen ons gezag te mengen, die feitelijk slechts beoogt den ouden toestand te handhaven, bij welker bestendiging handelsbelangen betrokken zijn, die veelal niet tegen elk middel opzien om het doel te bereiken.

Wij zijn overtuigd dat, zoo Atjeh engelsch, en Penang hollandsch ware geweest, de strijd nu reeds lang zou zijn gestreden. Wij beseffen, dat nu het omgekeerde het geval is, onze taak in Atjeh trots de tege-

Maleen was niettemin zenuwachtig geworden, en wenschte zeer, dat zij al in de stad was.

„Wat is dat daar voor een vuurtje?”

„Het zullen menschen zijn, die hun avondeten be-reiden.”

Zij zagen eenige zwarte gedaanten voor het vuur heen en weer gaan.

„Net duivels,” vond Maleen.

Zij dreef haar paardje aan, zoodat het in den galop oversloeg.

In korten draf volgden de levendige muil-dieren.

Plotseling knalde vlak bij hen een buksschot.

Het paardje schrikte en holde voort. Maar Maleen bleef het getrappel van de muil-dieren dicht achter zich hooren.

Achter hen knetterden meerdere schoten uit oude, met kruut zwaar overladen buksen.

„Bibi, zij dooden ons,” riep Abdallah.

De aanvallers waren ver achter gebleven. Doch Maleen verwachtte uit ieder boschje een nieuw schot.

Haar zenuwen trilden. Doch het was meer uit op-gewondenheid dan uit vrees. Zij had zooveel met het memmen van het onrustig geworden paard te stellen, dat zij niet angstig kon worden.

Want wezenlijk angstig wordt de mensch slechts, wanneer hij werkeloos blijven moet.

Reeds, spiegelde zich de lichten der lantaarns op de oude karavanenbrug in de lagune, reeds wenkten de verlichte vensters van de stad — en de vuurtoren!

Goddank, zij waren thuis!

Den volgenden morgen ontwaakte Maleen heel op-gewekt.

De inspannende, agiteerende tocht gisteren had haar goed gedaan.

„Hoezeer heeft Krome gelijk!” dacht zij. „Wil en werkzaamheid alleen overwinnen die erbarmelijke slapheid en daarmee ook de koorts.”

moetkomende houding van het bestuur der Straits Settlements, heel wat moeilijker is; dan zij voor Engeland zou zijn geweest. Moeilijker ja, maar daarom niet onmogelijk.

We hebben na 1896 gezien wat een krachtige actie vermag om betere toestanden in het leven te roepen, hebben evenwel ook gezien dat met het scheppen van zulke toestanden onze taak niet is volbracht, de evenveel zoo niet meer inspanning eischende consolidatie in de plaats treedt.

Hiertoe behoort gelijk wij reeds aanduiden, in de eerste plaats krachtige bescherming te worden verleend aan de tot rust neigende elementen vooral in Atjeh, waar op een toestand van anarchie en verwildering gedurende het verval van het atjehsche rijk, een jarenlange krijg tegen den gemeenschappelijken vijand volgde, die geen verbetering in dien toestand bracht, en in de atjehsche maatschappij talrijke elementen doet aantreffen, waarvoor slechts weinig noodig is om het rimboe-leven te hervatten. Met de bescherming der goedgezinden behoort de rusteloze vervolging der verzetselementen hand aan hand te gaan. Aan dezen tweeledigen eisch kon, naar wij meenen, in de laatste jaren door ontijdige vermindering der troepensterkte in Atjeh niet worden voldaan.

Tot die consolidatie behoort de opvoeding van het atjehsche volk. Wat hebben we in dat opzicht gedaan? Bitter weinig, ook ten aanzien van die landszonen, van wier samenwerking met ons gezag ons slagen al dan niet grootendeels afhangt.

De atjehsche correspondent van de Nieuwe Courant schreef in he nummer van den 17en November ll. van dat blad, het volgende:

„De hoofden, die bijna nergens in Atjeh eenige aanspraak op achting kunnen laten gelden, zijn in het Noord-Melaboehsche, bijzonder in Wajla, zoo mogelijk nog dieper gezonken dan hun onderhebbenden. De vuilsten, de wreedsten, de oneerlijksten, dat zijn juist de hoofden. En omdat zij in zoo hooge mate hun onderhebbenden in allerlei slechte dingen voorgaan, daarom is ook nergens in Atjeh de invloed van die lieden grooter.”

En toch zijn dat de menschen, bij gebrek aan beter, waarop ons gezag is aangewezen om daarmee samen te werken.

Wel vernamen we herhaaldelijk van dit of dat hoofd, dat de man in de gevangenis terecht kwam of werd verbannen, maar veelal volgde de verzoening, omdat men eenvoudig de menschen niet missen kon. De vraag rijst eenerzijds of door zulke uitkomst niet het verzet in de hand gewerkt wordt, waar dit, wanneer men er in den strijd zonder kleerscheuren afkomt, na korte boete veelal ongestraft blijft, anderzijds of het niet op onzen weg gelegen is onze medewerkers behoorlijk voor hunne taak op te voeden.

Zeker, we meenen dat reeds tal van hoofdenzonen de europeesche school te Kota-Radja bezoeken, maar stellen daarbij onze meening, dat dan nog te veel de invloed van het oude milieu zich zal doen blijven gevoelen. Engeland leverde aan Engelsch-Indië zijne Hindoe-agitators af, maar ook de trouwste steunpilaren van het engelsch gezag in dat reuzen-rijk. Maar beiden agitators zoowel als steunpilaren werken aan de evolutie van dat land; de inlandsche elementen, waarop in de dagen der ontwikkeling, het oude milieu nog krachtig heeft ingewerkt, voelen zich ondanks zich zelven veeleer tot de reactie aangetrokken. Licht hierin voor ons niet een vingerwijzing opgesloten, vooral ten aanzien van Atjeh, waar de inlandsche maatschappij aan den schadelijken invloed van eeuwen-

Terwijl Maleen bij haar morgenkoffie in de hal zat, liet de Cavaliere Despini zich aandienen.

Als zij aan tafel zat, was zij gewoon, wie er kwam zonder ceremonie uit te noodigen, mee aan te zitten.

Zij zag het den Italiaan aan, dat hij zeer opgewonden was. Zijn gelaatskleur was bleek en zijn zwarte oogen, door diepe schaduwen omgeven, glansden.

„Wat is er gebeurd?” vroeg Maleen.

„De missie aan de Ras Noengua is gisteren avond door een bende opstandelingen overvallen en plat ge-brand,” zeide hij.

„Lieve God! En Marie?”

„Marie is in veiligheid.”

„En Beta?”

Despini haalde met bezorgd gezicht de schouders op.

„Voor hem is het ergste te vreezen.”

„Gisteren avond . . .”

Maleen staarde afgetrokken voor zich uit.

Abdallah had een kop gebracht en schonk koffie in voor den gast.

Despini dronk een teug en vertelde.

„Beta is honderdmaal gewaarschuwd geworden — door uw Consul, door onze missies, door mij! Maar hij bouwde op zijn vriendschappelijke verhouding tot enkele voorname Arabische hoofden. Hij voelde zich absoluut veilig. Alsof de Arabische grooten een muidende bevolking in hun macht hadden! Maar hij wilde niet naar rede luisteren.”

Despini praatte buitengewoon druk.

„Gisteren”, vervolgde hij, „doken hier onrustbarende geruchten op omtrent gewapende horden, die de stad naderden.”

(Wordt vervolgd.)

lange verwildering niet heeft kunnen ontsnappen?

Tot de consolidatie behoort het scheppen van behoorlijke verkeerswegen, getuige de nog steeds onvoltooide Gajoweg, een reuzenarbeid, die miljoenen zal verslinden, maar nog meer miljoenen zal besparen, wanneer door de betere communicatie de snellere troepenverplaatsing aan het verzet voor goed een einde zal kunnen maken.

Tot de consolidatie behoort het nalaten van het opleggen van ontijdige lasten aan de gezeten bevolking, terecht wel eens eene premie op het verzet genoemd. Leerrijk is in dit opzicht wat men in de europeesche koloniën in het zwarte werelddeel ziet gebeuren, waar o.a. in Fransch Congo de gezeten bevolking langs de oevers der rivieren aan belasting is onderworpen en hier en daar hare dorpen verlaat om zich in het binnenland te vestigen, waar de belastingvaarders haar niet kunnen bereiken.

Voor zulke consolidatie zal geld, veel geld noodig wezen. Maar het geldt hier de vraag of we gedurende tientallen van jaren hetzelfde zullen besteden aan half werk, dat geen doel treft, of binnen een afzienbaar tijdperk aan Atjeh de gewenschte pacificatie zullen verschaffen.

Last not least ware bij den huidige geest in het engelsch parlement wellicht een meer effectieve tegemoetkoming te verkrijgen, waardoor het mogelijk zoude wezen, aan den, vanuit Penang gedreven smokkelhandel in wapens en munitie een einde te maken. Wij wijzen hierbij op een antecedent uit den jongsten tijd. Engeland weet wat het zeggen wil een land te pacificeren, wanneer uit een naburige vreemde haven de oorlogsbehoefte worden binnengesmokkeld. Eene fransch-engelsch-italiaansche entente heeft thans geleid tot de wederzijdsche verplichting der betrokken mogendheden om aan dien smokkelhandel ter Somali-kust, van uit het fransche Djiboeti vooral gedreven, een einde te bereiden.

West-Indië.

Curaçao. Na eene bespreking der in het Koloniaal Verslag voorkomende cijfers betreffende in- en uitvoer, en te hebben verwijld bij het voor de kolonie ongunstige feit, dat op een totaal van enkele miljoenen de invoer den export met 3 miljoen gld. overtreft, gaat de Amigoe in haar nummer van 15 December ll. na, wat in dit opzicht te doen valt. Zij schrijft daarentrent als volgt:

„Verbetering van onze economische toestanden beteekent eenvoudig niets anders dan de zorg, dat er meer geld op Curaçao komt, en blijft. Daar moet dus meer geld inkomen, dan er uit gaat, en dat geld moet zooveel mogelijk binnen de kolonie zelve worden besteed.

Op twee verschillende manieren kan men dit doel bereiken, door namelijk te zorgen, dat er meer nieuw geld binnenkomt, en er voor te waken, dat wat er nog is, er minder uit gaat.

Met vreugde ontwaren wij, dat Curaçao toch zoo langzamerhand de goede richting uitgaat om op den goeden weg te komen.

De hoedenindustrie heeft reeds, zooals wij bereids gezien hebben, aardig wat nieuw geld in de kolonie gebracht. Hoe meer deze industrie wordt bevorderd, des te beter zal reeds daardoor de economische toestand worden niet slechts der arbeidende bevolking, maar ook van de meer gegoede handelaars en scheepsbevrachters.

Doch deze industrie alleen kan Curaçao er weer niet boven op helpen, hoe krachtig zij daartoe ook zal medewerken.

De opnieuw aangeknoopte onderhandelingen met de Residentiebank over een groote sisalonderneming zijn, voor zooverre ons bekend is, nog niet afgelopen. Mochten deze onderhandelingen ditmaal tot een goed einde worden gebracht en de onderneming slagen, dan zal ook daarin zeer zeker een sterke hefboom gevonden worden om onze arme kolonie krachtig omhoog te werken.

Maar dit alles is nog slechts toekomstmuziek.

De goudveling en die van phosphorzure kalk brengt reeds nu menig voordeel aan de koloniale kas en verschaft voortdurend aan vele arbeiders werk en een goed dagloon.

In Bijlage W: Staat voor den invoer in de kolonie Curaçao lezen wij, dat werd ingevoerd aan steenkolen:

	Hoeveelheid	Waarde
1903	28.128.000 K.G.	f 124.717
1904	12.365.000 K.G.	f 87.557
1905	28.337.000 K.G.	f 176.551

Al komt deze post niet voor op den staat van uitvoer, en misschien mag dit ook niet, toch weten wij, dat verreweg het grootste gedeelte niet binnen de kolonie werd verbruikt, maar verkocht wordt aan de stoomschepen en natuurlijk meer geld opbracht dan er voor betaald was.

Daarenboven gaf het steenkolenladen heel wat werk aan lichters en sjouwers, zoodat ook hierdoor nieuw geld kwam in de kolonie.

Bijlage W zegt ons verder, dat werd ingevoerd aan ijs:

	Hoeveelheid	Waarde
1903	1.602.000 K.G.	f 4.405
1904	443.000 K.G.	f 1.107
1905	o	o

En Bijlage U „Staat van den uitvoer” zegt, dat in plaats, dat er zooals vroeger ijs werd ingevoerd nog werd uitgevoerd in dat laatste jaar 92.975 K.G. ter waarde van f 2.324.

Het geld, wat wij zelve vroeger aan ijs besteedden, ging gedeeltelijk naar het buitenland, thans blijft dat geld niet alleen hier, en wordt verdiend door Curaçonaars, den fabrikant en zijn helpers, maar ook nog een paar duizend Gulden uit den vreemde komt deze onderneming steunen.

Zou de Kamer van Koophandel en nijverheid niet kunnen bewerken, dat de stoombooten wat meer dit artikel in onze kolonie kochten en niet in New-York, Trinidad of elders; Vooral de booten van den K. W. I. M. zullen deze nieuwe onderneming in eigen kolonie wel kunnen en willen steunen.

Spoedig hopen wij, dat ook het Curaçaosch soda-water aftrek zal vinden op de booten en in het buitenland. In ieder geval blijft het geld, vroeger daarvoor besteed, toen het nog werd ingevoerd, ook nu binnen onze eigen kolonie.

Al deze en dergelijke ondernemingen verdienen zeker steun en aanmoediging. Van ganscher harte hopen wij, dat zij tot vollen bloei zullen geraken en zich krachtig ontwikkelen.

Eigen industrie geeft werk aan het volk en brengt nieuw geld in de kolonie. Wat eertijds de handel alleen vermocht, moet nu geschieden in samenwerking met nijverheid.

Om Curaçao echter weer tot bloei te brengen, zal het niet voldoende wezen, nieuw geld in de kolonie te brengen, men moet ook zorgen dat het met zooveel moeite gewonnen geld ook binnen de kolonie blijft en hier in circulatie wordt gebracht. De kleine voordeeltjes door het opleven van nieuwe takken van nijverheid mogen wij echter als bijzaak beschouwen in vergelijking met de schatten, welke naar het buitenland stroomden om aan ons volk zijn voedsel te verschaffen: mais en boonen.

	Hoeveelheid	Waarde
1903	14.202 zak mais	f 44.123
1904	6.867 „ „	f 21.461
1905	1.409.056 L	f 66.280
1903	43.708 vat meel	f 338.854
1904	36.794 „ „	f 271.881
1905	6.765.553 K.G. „	f 272.915

1903 o boonen o
1904 o o
1905 310.916 L f 45.832
Het is toch zeker de moeite waard om met inspanning van al onze krachten er naar te streven, wat meer van het geld, waarvoor het volksvoedsel in den vreemde moet worden gekocht binnen de kolonie te houden.

Dit kan alleen geschieden zoo onze eigene gronden productief worden gemaakt.

Dat hangt af van den oogst, zal men zeggen, en deze is zeer wisselvallig, omdat wij volstrekt niet op een geregelden regenval kunnen rekenen.

Maar zal een doelmatige damaanleg niet sterk medewerken om onze oogst beter te verzekeren? Moet die damaanleg niet vooral dienstbaar worden gemaakt aan de bevordering van de maiscultuur? Dat men echter zorg, dat domeingronden geschikt voor deze cultuur ook ingedamd en beter beplant worden. Maar dan moet men die gronden ook geven aan lieden, die den grond bewerken willen.

Wanneer door het aanleggen van dammen de maisoogst beter wordt verzekerd, zullen de onkosten daarvoor gemaakt, zeker worden goedge maakt en veel meer geld in de kolonie blijven. Naast handel en nijverheid moet ook de landbouw beoefend en getracht worden het volksvoedsel te verkrijgen uit eigen bodem.

Het deed ons genoegen het vorenstaande in de Amigoe aan te treffen, wijl ons daaruit blijkt, dat de tegenkanting tegen de maatregelen om den landbouw in de kolonie zoo mogelijk op te beuren, voor welke maatregelen wij steeds ijverden, blijkbaar heeft opgehouden, wat o.i. niet anders dan ten voordeele der thans reeds getroffen maatregelen spreekt.

Van Vreemde Koloniën.

De fransche koloniën in 1906. Gelijk ten onzent in de laatste jaren viel te constateeren staat ook ten opzichte van de fransche koloniën de ministerwisseling niet aan de zoo wenschelijke continuïteit in den weg, zooals ten vorige jare bleek, toen tot tweemaal toe het hoofd van het departement van koloniën aftrad om voor een ander plaats te maken. Een typisch verschijnsel is dat men in de fransche republiek in den laatsten tijd voor de leiding der koloniale zaken de mannen niet meent te moeten zoeken onder de koloniale specialiteiten. Noch minister Clémentel, noch zijne opvolgers Leygues en laatstelijk Milliès-Lacroix hadden tevoren blijk gegeven zich bijzonder voor de koloniale aangelegenheden te interesseeren. Mogelijk is ook hieraan ten deele wellicht de gebleken continuïteit te danken, waar in zulke omstandigheden het blijvend gedeelte van het departement van koloniën niet kan nalaten grooten invloed uit te oefenen op den gang van zaken. Wij zullen hieronder aan de hand van een overzicht van den heer Trouillet in de Dépêche Coloniale den toestand in de verschillende koloniën, waaronder gelijk men weten zal Algiers en

Tunis niet ressorteeren, wat het afgelopen jaar betreft nagaan.

In Fransch West Afrika werd in het begin van 1906 het gebied van den Midden Niger verontrust door eene oproerige beweging, die evenwel spoedig werd onderdrukt. Ernstiger liet zich en laat zich nog de beweging aanzien, die in Mauritanie, het aan de kolonie Senegal grenzende, maar moorsche stammen bewoonde gebied, waar de marokkaansche quaestie niet kon nalaten haren terugslag te doen gevoelen, het hoofd heeft opgestoken. Wel is de post Tidjkdja, die geheel door de opstandelingen omsingeld was, ontzet, maar de beweging is nog verre van onderdrukt. Meer oostelijk werd door de bezetting van de oasis Bilma de mogelijkheid geopend om eene communicatie te bewerkstelligen tusschen het fransche gebied in de buurt van het Tsjad-meer en de fransche nederzettingen aan de Noordkust van het zwarte werelddeel. De financiële toestand dezer kolonie is een gunstige. In het jaar 1905 stond tegenover een totaal van 42.546.141 franken aan ontvangsten een bedrag van 40.334.443 franken aan uitgaven, zoodat een overschot van ruim 2 miljoen franken viel te constateeren. (Het fransch koloniaal beheer onderscheidt zich van het onze in dien zin, dat het de nooden erkent maar ten aanzien van de voorziening rekening houdt met de beschikbare middelen). Voor 1906 wordt een evenzeer bevredigende uitkomst verwacht. Deze gunstige financiële toestand droeg in niet geringe mate bij tot de inwilliging der fransche Kamer van afgevaardigden van eene nieuwe leening ten bedrage van 100 miljoen franken, waardoor de voor de ontwikkeling der kolonie zoo noodige spoorwegaanleg en groote havenwerken kunnen worden voortgezet.

In Fransch Congo had eene wijziging plaats in de indeeling der gewesten, waaruit de kolonie is samengesteld, thans bestaande uit de koloniën: Gabon, Midden Congo en Oebanghi-Sjari-Tsjad, elk voorzien van een budget, terwijl een algemeen budget voorziet in de algemeene belangen van het geheel, welk laatste hoofdzakelijk gevoed wordt uit de inkomsten der in- en uitvoerrechten en uit de opbrengsten van het domein. De kolonie gaat in economisch opzicht vooruit, maar het zijn vooral de nieuwe landen, de beide der hiervoren genoemde landen, ten opzichte waarvan dit feit kan worden geconstateerd. Deze landen beschikken namelijk over goede natuurlijke waterwegen, die in verbinding staan met den spoorweg Matadi—Leopoldville in Belgisch Congo. Gabon daarentegen, waar het fransch gezag reeds 63 jaren is gevestigd, vegeteert uithoofde van de gebrekkige middelen van gemeenschap. Aan het moederland is daarom toestemming gevraagd tot het aangaan eener leening, grootendeels bestemd voor spoorwegaanleg in Gabon. Het blijft aan 1907 voorbeschikt om de kolonie aan dit middel voor zijne ontwikkeling te helpen. De raming der ontvangsten voor 1906 wees een totaal van 6 miljoen franken aan op eene bevolking van 10 miljoen zielen, ongeveer evenveel als het cijfer der bevolking van Fransch West Afrika.

Voor Indo-China is het afgelopen jaar hoogst rampspoedig geweest. De rijsttoegst is vooral beneden het middelmatige geweest ook in Cochinchina, waar de rijst een stapelproduct voor den uitvoer is; terwijl de uitvoer van maïs, in 1905 vrij belangrijk, in 1906 bijna geheel heeft opgehouden uithoofde van misoogst. Ondanks dit alles, volgende op de rampspoedige jaren 1904 en 1905 bleef de geest onder de bevolking goed; terwijl de handel naar het schijnt geen nadeelige gevolgen van den ongunstigen economischen toestand ondervond, waarin de stijging van den piasterkoers ook al geen verbetering bracht. Het algemeen budget ondervond evenwel den terugslag van zooveel tegenspoeden en tegenvallers. Gevoed in hoofdzaak uit de opbrengst der regieën, zag het zijne inkomsten aanmerkelijk verminderen door het geringer verbruik der aan regie onderworpen artikelen. Op het einde van het jaar liet zich de toestand op landbouwgebied gunstiger aanzien, zoodat voor 1907 betere verwachtingen worden gekoesterd. Veel wordt voor deze kolonie verwacht van den Yoenan-spoorweg, waardoor Haiiphong de invoerhaven zou worden voor een groot deel van Zuid-China. In de maand Januari van het vorige jaar werd de spoorwegsectie Yen-Bay—Laokay voltooid, waardoor de Yoenan-Spoorweg Mij. in staat gesteld werd den aanleg harer lijn voorbij Laokay krachtig ter hand te nemen.

Fransch Voor Indië is het land der politieke twisten bij uitnemendheid en bleef ook in 1906 daarvan niet verschoond. Het geknoei bij de verkiezingen is men nu evenwel in het moederland moede, zoodat terwijl het nieuwe fransche parlement al sedert maanden is geconstitueerd, de uitslag der verkiezingen voor deze kolonie nog steeds niet bekend is. Eene voor deze kolonie toegestane leening van ruim 4 miljoen franken dient in hoofdzaak voor den aanleg van een spoorweg van Pondichéry naar Tiroepapulyoer, waardoor men hoopt den uitvoer van het hoofdproduct voor den uitvoer, de aardnoten, van de nabijgelegen engelsch-indische havens weer naar Pondichéry af te lijden.

Voor Madagaskar, dat jarenlang door generaal Gallieni werd bestuurd, bracht 1906 een nieuwen gouverneur-generaal in den persoon van den heer Angagneur, een outsider, die als maire van Lyon zich als aanhanger der sociaal-democratische leer had doen kennen, en van de toepassing dier denkbeelden, welke verwezenlijking zelfs voor de meest ontwikkelde landen door velen een hersenschim wordt geacht, in een

land, waar zulke toepassing tot de ernstigste complicatiën aanleiding zou kunnen geven, meende te moeten verwachten. De heer Augagneur begon niet gelukkig als brenger eener nieuwe mijnwet, onder minister Clémentel uitgedacht, aan welke samenstelling hij zelf part noch deel had, maar welke toepassing hem was opgedragen. Zoowel in deze aangelegenheid evenwel als ten aanzien van de arbeidsovereenkomsten met inlanders, bleek de heer Augagneur in te zien, dat wat voor het eene land goed kan worden geacht elders, in een land dat nog tot ontwikkeling moet worden gebracht, glad verkeerdt moet wezen. De protesten tegen de nieuwe mijnwetgeving, hoezeer deze met zijne moederlandsch-politieke inzichten moesten strooken, loyaal door hem overgebracht, gaven het aanzijn van een nieuw ontwerp, dat nu in studie is, belanghebbenden gehoord, terwijl ter verzekering eener eerlijke nakoming der arbeidsovereenkomsten ook door de inlandse arbeiders eene soort rade van vroede mannen werd in het leven geroepen ter beslechting van eventuele geschillen, en ter berechting van kleine overtredingen. De handel schijnt in 1906 teekenen van herleving te zullen hebben gegeven. Voor het eerste halfjaar wezen de cijfers van den handelsomzet eene vermeerdering met ruim 7 miljoen franken aan, vergeleken bij hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. Vrij belangrijke bezuinigingen werden door den heer Augagneur verkregen op de bestuursuitgaven, door de zeer wel mogelijk gebleken samensmelting van verschillende gewesten. Overigens kenmerkte zich het afgelopen jaar door eene vreeselijke koortsepidemie op de hoogvlakte, waar zij na er reeds eenige jaren achtereen tal van slachtoffers te hebben gemaakt in 1906 het hoogtepunt schijnt te hebben bereikt, toen duizenden en duizenden daaraan kwamen te vallen. Van den spoorweg Tananarive-Brickaville werd vernomen, dat het in exploitatie gebrachte gedeelte een overschot van ruim 2 ton belooft, voorloopig nog niet veel, wanneer men bedenkt, dat tientallen miljoenen aan den aanleg van nagenoeg het halve traject der geprojecteerde lijn werden besteed.

Voor Réunion, Martinique en Guadeloupe geldt nog steeds wat ook voor onze bezittingen in Amerika opgaat — de bestuursmachine is op te weelderigen voet ingericht. Op Réunion gaat de toestand bovendien achteruit door arbeidersschaarschte. Vroeger betrof de kolonie, welke inheemsche bevolking zich weinig tot den landbouw blijkt te voelen aangetrokken, hare arbeiders uit Voor-Indië, maar de te dien opzichte door de engelsche regeering gestelde eischen achtte men op Réunion niet voor inwilliging vatbaar. Onderhandelingen zijn nog gaande ten aanzien van deze quaestie, waarvan voor den landbouw in de kolonie nagenoeg alles afhangt. Martinique deed in het afgelopen jaar een belangrijken stap op den weg der bezuinigingen, waardoor meer aandacht kon worden geschonken aan werken ten algemeenen nutte. Ook voor Guadeloupe hebben de gouverneur Bouloche en zijn tijdelijke vervanger Fawtier het tijdperk der bezuinigingen op bestuursgebied ingeluid. In fransch-koloniale kringen pleit men ernstig voor eene samensmelting der diensten voor alle koloniën in het nieuwe werelddeel, waartoe ook Fransch Guyana behoort. Hier heeft, zooals onze lezers weten, de nieuwe gouverneur Picanon zich aan den arbeid gezet om te trachten aan de kolonie eene meer verzekerde toekomst te verschaffen. Op het oogenblik is de toestand zoo, dat de kolonie met de ongetwijfeld belangrijke goudindustrie staat of valt. Belangrijke maatregelen zijn door den heer Picanon in uitzicht gesteld, verbetering van de geheel aangeslibte haven van Cayenne, bruikbaar maken van landwegen voor het vervoer van landbouwproducten, het in studie nemen van een spoorweg naar de goudvelden, terwijl ter bescherming der goudindustrie tegen de maraudage eene placerpolie werd in het leven geroepen.

De nog overblijvende fransche koloniën zouden gevoelig tot eene groep kunnen worden samengevoegd, die der „colonies nécessitueuses”. Voor Saint Pierre en Miquelon schijnt de hoop op betere tijden geheel te zijn vervlogen, sedert bij de engelsch-fransche entente cordiale de fransche regeering hare rechten op de French Shore van Newfoundland prijs gaf. De, door het bestuur dezer kolonie aan de fransche visschers, die telken jare bij duizenden ter vischvangst togen, en aan de kleine, fransche eilanden leven en vertier brachten, in den weg gelegden moeilijkheden, hadden reeds een verloop der visscherij ten gevolge gehad. De kleine fransche kolonie ondervond hiervan den terugslag en nu is de toestand zoo, dat de landverhuizing naar Canada onder de bewoners belangrijke afmetingen aannam.

Nieuw Caledonië lijdt nog aan de fouten van het verleden. Oorspronkelijk een strafkolonie heeft men er een landbouwkolonie van willen maken, en voor veel geld een aantal naar het schijnt minder gewenschte elementen daarheen verplant, die van den landbouw niets terecht brachten en slechts het aantal baantjes-gasten vermeerderden. Aan spoorwegaanleg werd heel wat geld vermorst, in dien zin dat het geld op was toen men slechts eenige kilometers was gevorderd. Dit alles maakte dat men, om aan geld te komen, het eenig nog in de kolonie loonend bedrijf, de mijn-industrie met hooge lasten moest bezwaren. De toestand schijnt niet veel hoop op verbetering in de eerste rij van jaren te geven. De Nieuwe Hebriden, een aanhangsel als het ware van Nieuw Caledonië, maakten trots de fransch-engelsche overeenkomst, waardoor deze eilanden onder het toezicht van beide landen werden ge-

steld, nog steeds een twistappel uit, door den tegenzin in Australië aan den dag gelegd, om zich bij deze overeenkomst neer te leggen, totdat de jongste verklaring van den australischen premier, Deakin, hoop gaf op eene eindelijke, beide zijden bevredigende oplossing dezer quaestie. De fransche nederzettingen in den Stillen Oceaan, met Tahiti als centrum, sukkelen nog steeds aan de naweeën van groote natuurrampen, cyclonen, overstromingen, enzovoort.

Engelsch-Indië in 1906. „De gebeurtenissen in Indië”, schreef de Times in haar terugblik in het afgelopen jaar, „mogen in het kort worden opgesomd. Het jaar was er een volgens het zeggen van een lid van den Raad van krachtig groeienden handel en financieelen voorspoed, hoewel in de maand Juli nog 400.000 personen aan reliefworks moesten worden te werk gesteld. De reis van den prins en de prinses van Wales, die in Maart afliep, en waarbij zoover uit elkaar gelegen streken bezocht werden als Birma, Mysore en Quetta was een schitterend succes; terwijl het bezoek van den Tsjing Lama aan Calcutta, de eerste officieele ontvangst beduidde van een hooggeplaatst reiziger uit Tibet. In verband met dit feit moge vermeld worden dat de overeenkomst betreffende Tibet in de maand Mei te Peking werd geteekend. Een ander zeer gewichtig bezoeker wordt in de eerste weken in Indië verwacht — de Emir van Afghanistan. De Hindoe-beweging tegen den zuiver administratieven maatregel der verdeling van Bengalen leidde ongelukkigerwijze tot een meeningsverschil tusschen sir Bampfylde Fuller, den luitenant-gouverneur van Oost-Bengalen, en het gouvernement, welk verschil de ontslagname door dien zeer bekwamen ambtenaar ten gevolge had, een feit, dat veel ontevredenheid onder de Mohamedanen teweeg bracht, die het als een nieuwe opoffering hunner belangen aan die der Hindoes beschouwden. De ontvangst van een sterke deputatie mohamedaansche notabelen door den Onderkoning gaf echter aan beide zijden stof tot voldoening, en lord Minto's verzoenende woorden maakten in heel Indië een uitstekenden indruk. De Hindoes vergaderden de vorige week op hun Nationaal Congrés, waarop hun president verlangde dat het bestuur van Indië in alle diensten, departementen zoowel als onderdeelen, in handen van het volk van het land zou worden gesteld. De eerste belangrijke daad van den heer Morley als minister voor Indië had betrekking op de legerorganisatie. De aangenomen oplossing, hoezeer die niet ten volle gaf, wat lord Kitchener wenschte, en in de kolommen van dat blad scherp gecritiseerd werd door lord Curzon, werd in Indië algemeen aanvaard als de beste, die zich voor kon doen.”

Wat de „splendid growing trade” betreft, waarop de Times doelde, ontleenen wij aan een overzicht in de Times of India dat voor nagenoeg alle uitvoerartikelen behalve rijst, katoenen, garens en goederen, vermeerdering viel te constateeren, terwijl ten opzichte van importartikelen suiker en katoenen goederen den invloed der Swadeshi-beweging bleken te gevoelen en achteruit gingen, daarentegen vermeerdering viel op te merken in den invoer van metalen, machinerieën en glaswerk. Opvallend is ten aanzien van de suikerinvoeren, dat bietsuiker, hoewel verre in de minderheid vergeleken bij Java- en Mauritius-suiker, toch vorderingen maakte terwijl de andere achteruit gingen of staan bleven, niettegenstaande de Swadeshi-beweging als strijdmiddel tegen de vreemde suikers het motief aanvoert van het bij de raffinage gebruikte beenzwart en slechts bij bietsuiker van raffinage sprake is.

Waar nu onlangs door het Indisch Nationaal Congrés de boycottage van vreemde waren als middel om de locale productie aan te moedigen als het ware voor de Hindoes tot wet verheven is, heeft het nieuwe jaar zich voor de katoenindustrie van Lancashire en onze fabrikanten van Java als importeurs voor Engelsch-Indië niet gunstig ingezet.

In politiek opzicht dreigt de nalatenschap van 1906 dit jaar heel wat zorgen te zullen baren. Het engelsche „verdeel en heersch” schijnt minder gewenschte vruchten te zullen dragen. De Mohamedanen hebben zich steeds op 'n afstand van het Indisch Nationaal Congrés gehouden en worden slechts door enkelen hunner vertegenwoordigd. Op aansporing van den Nawab van Dakka is nu, naar het blijkt, in een vergadering van mohamedaansche gedelegeerden ter Conferentie te Dakka besloten een soort tegen-Congrés in het leven te roepen. De Times of India schudde naar aanleiding van de betrekkelijke circulaire van den nawab reeds bedenkelijk het hoofd, wogens het visioen van godsdiensttwisten in het land, dat ze daarbij voor zich zag opdoemen.

Voorname inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Januari 1907.

Katheder-Economie, door Mr. H. 's Jacob. — Eenige bedenkingen tegen den invoer van den gulden in de Residentie Oostkust van Sumatra, door W. Westerman. — De opium-regie in Nederlandsch-Indië, door A. A. de Jongh. — Kleurlingen bij het Binnenlandsch Bestuur, door J. F. H. Schultz van Vlissingen. — Eene verdediging van het beleid der exploitatie van den Atjeh-tramweg. — Reijward's Indische zending, door S. Kalf. — Maandelijkse revue van Brochures enz., door J. E. de Meyier. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en

industrie. — Maandelijkse bibliographie, door W. C. Muller.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Oct.—Nov. 1906.

De ontworpen voorschriften tot uitvoering van de Indische mijnwet, door Reinier D. Verbeek (slot). — De geldsomloop ter Oostkust van Sumatra. — Bereiding van klapperolie in Gouvernementsfabrieken, door J. J. R. Raat. — Aanschaffing van boter voor het Indische leger, door J. F. L. Nienhuis. — Een gemakkelijk en goedkoop middel tot het onderzoek van de al- of niet-bruikbaarheid van drink-, wasch- en badwater, door L. Th. M. — Bemestingsproeven met Manihot (Ketela polion, Cassavesoort). — Cocaine-misbruik. — Productenmarkt over October 1906. — Wat is een bankbiljet? Productenmarkt en wisselkoersen over November 1906.

De Indische Mercur. 8 Januari 1907.

Koloniaal Museum. Lezing van Dr. J. Boeke. — De getah pertja aanplantingen in de Preanger-regentschappen, door A. H. Berkhout. — Het nemen van grondmonsters en het nut der chemische grondanalyses. — Het algemeen syndicaat voor koffie- en andere bergcultures. — Java. — Suikerproductie over 1906 en de beplante oppervlakte voor 1907. — Suikerproductie in den Westhoek. — Dividenden. — Spoor- en tramwegontvangsten. Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 32.

Wat men in Holland weet van Indië, door Henri Borel. — De garebeg te Solo (met foto's). — Vroegere Indische buitenplaatsen, door Gabriël. — Van Bali terug (met foto). — Balische offerplaatsen (met teekening). — Indische indrukken, door Carlo. Enz.

Brengt een bezoek aan

BOEATAN,

PLAATS 9. DEN HAAG.

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP en NABESTELLING.

Toegang **VRIJ**.

Thee met Ind. gebak van 3—6 ure n m.

Om uit te knippen

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende.....

wonende te..... wenscht

donateur-*trice* te worden der Vereeniging **Oost en West** tegen een jaarlijksche contributie van f.....

den.....190.....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofd-bestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2755.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën
gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van
verse karnemelk, slagroom en het klutsen
van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Forniizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Piano's, Orgels
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

De Goedkope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156 a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

Restaurant **KNAPPSTEIN**
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f0.80, f1.20 en f2.—
A la Carte dagelijks tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telefoon 1740.

Heeren Rokers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige 3 ets. Sigaar
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

AUG. SAVELKOUL.
Voorheen J. VAXELAIRE & Co
AMSTERDAM. — — — — — BATAVIA.
Singel, hoek Heiligeweg. Rijswijk.

Indische Uitrustingen.

VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

JAN MESKER & Co.

Prins Hendrikstraat No. 48.

Complete Meubeleering van Huizen
in koop en in huur.

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, **LENSVELT NICOLA.**
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telefoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

ELITE SHOES H. HESSELS & ZOOM
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië
Piet Heinstraat 117

Maat- en Reparatie-Ateliers

Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes”

„ADLER” Schrijfmachine.

Onmiddelijk, vol-
komen en blijvend
zichtbaar schrift,
grote doorslag-
kracht om tot
15-20 doorslagen
tegelijk met het
origineel te maken.

Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien
van alle denkbare voordeelen. Voor Indië
de meest gewilde machine.

Hoogste onderscheiding Gouden Medaille,
Tentoonstelling van Gemeente-Admini-
stratie, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.

Imp.-Exp.: **B. J. RUBENS & Co.,**
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon 1923.

G. J. HEEMSKERK
OBBECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telefoon 3641.

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee
der Firma de Wed **VAN NELLE** te
Rotterdam.

Koffieprijsen p. ½ K.G.	Theeprijsen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 ets.	Gebroken N°. 1 f 1.50
Zwart " . . . 54 "	Afternoon tea . . . 1.25
Groen " . . . 52 "	Zuivere theeën . . . 1.00
Paarsch " . . . 50 "	" " " " " 0.80
Ook verkrijgbaar	" " " " " 0.65
Alex Meier Koffie	Thueré Thee
prijzen 57½, 67½, 80 ct.	f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.

SPECIAAL AURES voor
Verse Boemboe-Boemboe, Kroepoeks,
Petis Ikan, Petis Oedang,
Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS. Dodol en Wadjieck,
import Griekse Muskaat Wijn, enz.
Verzending Binnen- en Buitenland
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en
Comestibles.
Frederikstraat 36. Den Haag.
Telefoon No. 1361.

TRANSVALIA.
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g. bij het Kanaal.
'S-GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Nieuw-Malthusianisme.
Mevrouw VAN DAM
dagelijks te spreken van
10-4 en van **7-9** uur.
(Zondag op verzoek).

-- Tollensstraat 106 --
Oudste en vertrouwdste
adres van nieuwe Malthu-
siaansche middelen.
Inlichtingen en Brochure
op aanvraag kosteloos

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel
Bankastraat 41, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN”.

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200

Moderne inrichting voor **Heeren-
Jongheeren- en Kinderkleding**
gemaakt en naar maat.
Aan de afdeling Kleding naar Maat zijn verbonden:
1-Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Systeme Americain

Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleding.

Parterre: Heerenkleding;
1e Etage: Kleding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongheerenkleding.